

KAARE ERLEND JØRGENSEN
STEIN ALEXANDER DAHL

KAARES KOKEBOK

PROGRAMMERING I MATEMATIKK

ET KOMPLETT OPPLÆRINGSLØP PÅ VGS

Jørgensen & Dahl Forlag AS

© 1. utgave Jørgensen & Dahl Forlag AS 2023
1. opplag 2023

ISBN 978-82-692219-9-2

Materialet i denne publikasjonen er vernet etter åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke fra rettighetshaverne er eksemplarframstilling, som utskrift og annen kopiering, bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor (www.kopinor.no).

Utnyttelse i strid med lov eller avtale kan medføre erstatnings- og straffeansvar.

Boka har egen nettside: www.jdforlag.no

Henvendelser om denne utgivelsen kan rettes til: kontakt@jdforlag.no

Omslag og omslagsillustrasjon: Kaare E. Jørgensen & Stein A. Dahl
Sats, figurer og formgivning: Kaare E. Jørgensen & Stein A. Dahl
Boka er satt med: Computer Modern 10/12, pdf_latex/TikZ/tcolorbox

ALL HAPPY PEOPLE ARE GRATEFUL.
UNGRATEFUL PEOPLE CANNOT BE HAPPY.
WE TEND TO THINK THAT BEING UNHAPPY LEADS PEOPLE
TO COMPLAIN, BUT IT'S TRUER TO SAY THAT
COMPLAINING LEADS TO PEOPLE BECOMING UNHAPPY.

D. Prager

Innhold

Innledning

xiii

I	Programmering på Vg1	1
1	Skrive til skjerm	3
1.1	Nedlasting av Thonny	3
1.2	Installasjon av Thonny	3
1.3	Skriv ut «Hallo, Norge»	4
1.4	Skrive ut et dikt	5
1.5	Regne med Python	6
1.6	Potenser	7
1.7	Kvadratrøtter	8
1.8	Oppsummering kapittel 1	9
1.9	Oppgaver	10
2	Variabler	13
2.1	Lagre tekst i en variabel	13
2.2	Lagre tall i variabler	14
2.3	Bruke variabler i utregning	15
2.4	Feilsøking i Thonny	16
2.5	Endre en variabel	17
2.6	Endre flere variabler	18
2.7	Heltallsdivisjon	19
2.8	Heltallsdivisjon og rest	20
2.9	Oppsummering kapittel 2	21
2.10	Oppgaver	22
3	Inndata	27
3.1	Lese inn tekst	27
3.2	Lese inn tall	28
3.3	Lese inn desimaltall	30
3.4	Formatert utskrift	31
3.5	Prosentkalkulator	32
3.6	Oppsummering kapittel 3	33
3.7	Oppgaver	34
4	Vilkår og tilfeldighet	39
4.1	Enkel if-setning	39

4.2	Tilfeldig heltall	40
4.3	Vilkår med if og else	41
4.4	If, elif og else	42
4.5	Vilkår med or	44
4.6	Boolske variabler og and	45
4.7	Størst tall	46
4.8	Tilfeldig desimaltall	47
4.9	Egenkapital og lån	48
4.10	Oppsummering kapittel 4	49
4.11	Oppgaver	50
5	Løkker	55
5.1	Enkel for-løkke	55
5.2	Tallmønstre med addisjon, metode 1	56
5.3	Tallmønstre med addisjon, metode 2	57
5.4	Gange- og delemønstre	58
5.5	Summere med løkker	59
5.6	While-løkke: sparing	60
5.7	Figurtall	61
5.8	While True: prøv igjen	62
5.9	Oppsummering kapittel 5	63
5.10	Oppgaver	64
6	Lister	71
6.1	Elementer i en liste	71
6.2	Legge til og slette elementer	72
6.3	Sum og lengde	73
6.4	Løpe gjennom liste med løkke	74
6.5	Løpe gjennom flere lister	75
6.6	Algoritme for median	76
6.7	Oppsummering kapittel 6	77
6.8	Oppgaver	78
7	Funksjoner	89
7.1	Lineær funksjon	89
7.2	Funksjoner og løkker	90
7.3	Bestemme nullpunkt	91
7.4	Eksponentialfunksjon: halveringstid	92
7.5	Funksjon med flere parametre	93
7.6	Størst mulig overskudd	94
7.7	Gjennomsnittlig vekstfart	95
7.8	Lage numpy-arrayer	96
7.9	Tegne en graf med matplotlib	97

7.10	Oppsummering kapittel 7	98
7.11	Oppgaver	100
II	Programmering på Vg2	113
8	Logaritmer og likninger	115
8.1	Utregninger med naturlige logaritmer	115
8.2	Utregninger med tierlogaritmer	116
8.3	Enkel logaritmelikning	117
8.4	Logaritmelikning med $\ln$	118
8.5	Eksponentiallikning	119
8.6	Halveringsalgoritmen del 1: tallinja	120
8.7	Halveringsalgoritmen del 2	121
8.8	Oppsummering kapittel 8	124
8.9	Oppgaver	126
9	Grafiske fremstillinger	133
9.1	Linjediagram	133
9.2	Linjediagram med pynt	134
9.3	Stolpediagram	136
9.4	Grafen til en polynomfunksjon	138
9.5	Grafene til e^x og $\ln x$	140
9.6	Logaritmisk skala	141
9.7	Oppsummering kapittel 9	142
9.8	Oppgaver	144
10	Grenseverdier og funksjoner	149
10.1	Grenseverdi der x går mot uendelig	149
10.2	Grenseverdi der x går mot 0	150
10.3	Grenseverdi der x går mot et tall	152
10.4	Eksponentialfunksjon	153
10.5	Numerisk derivasjon	154
10.6	Toppunkt	155
10.7	Ikke-kontinuerlig funksjon	156
10.8	Newtons metode del 1	158
10.9	Newtons metode del 2	160
10.10	Oppsummering kapittel 10	162
10.11	Oppgaver	164
11	Sannsynlighet (S1)	169
11.1	To like terningkast	169
11.2	Simulere fødsler	170

11.3	Sum av terningkast	172
11.4	Trekke kuler	173
11.5	Trekke kuler fra to esker	174
11.6	Trekning til et styre	175
11.7	Skiskyting	176
11.8	Oppslutning og meningsmåling	177
11.9	Vinnertall i Lotto	178
11.10	Oppsummering kapittel 11	179
11.11	Oppgaver	182
12	Reelle data og modellering	193
12.1	Orkaner	193
12.2	Lese data fra fil	194
12.3	To bedrifter: grafisk fremstilling	195
12.4	To bedrifter: dataanalyse	196
12.5	Lineær regresjon	198
12.6	Polynomregresjon	199
12.7	Logaritmisk regresjon	201
12.8	Eksponentiell regresjon	203
12.9	Oppsummering kapittel 12	205
12.10	Oppgaver	208
III	Programmering på Vg3	215
13	Tallfølger og rekker	217
13.1	Tallfølger	217
13.2	Tallfølger med rekursiv formel	218
13.3	Aritmetisk rekke: rekursivt	219
13.4	Aritmetisk rekke: eksplisitt	220
13.5	Geometrisk rekke: rekursivt	221
13.6	Geometrisk rekke: eksplisitt	222
13.7	Uendelige geometriske rekker: rekursivt	223
13.8	Uendelige geometriske rekker: eksplisitt	224
13.9	Oppsummering kapittel 13	225
13.10	Oppgaver	228
14	Integrasjon	237
14.1	Oppdelt areal	237
14.2	Trapez og rektangler	238
14.3	Arealet under grafen	240
14.4	Arealet under en parabel	242
14.5	Rektangelsum over $\ln$	244

14.6	Negative integraler	246
14.7	Arealet mellom to grafer	248
14.8	Oppsummering kapittel 14	250
14.9	Oppgaver	252
15	Diskrete sannsynlighetsfordelinger (S2)	263
15.1	Stokastisk variabel	263
15.2	Utforske forventningsverdien	264
15.3	Simulere binomisk sannsynlighet	266
15.4	Utforske og beregne variansen	268
15.5	Sannsynlighetsberegning binomisk	270
15.6	Simulere hypergeometriske forsøk	272
15.7	Hypergeometrisk fordeling	274
15.8	Oppsummering kapittel 15	276
15.9	Oppgaver	278
16	Kontinuerlige sannsynlighetsfordelinger (S2)	285
16.1	Kontinuerlig stokastisk variabel	285
16.2	Ventetid	287
16.3	Normalfordelingen: simulering	289
16.4	Normalfordelingen: grafisk	291
16.5	Standardnormalfordeling: kalkulator	293
16.6	Sentralgrensesetningen: plott	294
16.7	Sentralgrensesetningen: simulering	296
16.8	Enkel hypotesetest: binomisk	299
16.9	Hypotesetest på reelle data	301
16.10	Tosidig test	303
16.11	Oppsummering kapittel 16	305
16.12	Oppgaver	308
	Tillegg	317
A	Referanseprogrammer i R1	319
A.1	Tegne grafen til den omvendte funksjonen	319
A.2	Undersøke om to vektorer er like	319
A.3	Lengden av vektorer	319
A.4	Vektorsum manuelt	320
A.5	Vektorsum med numpy	320
A.6	Multiplikasjon av vektor med skalar (tupple)	320
A.7	Multiplikasjon av vektor med skalar (liste)	320
A.8	Avgjøre parallellitet	321
A.9	Skalarprodukt (prikkprodukt)	321
A.10	Avgjøre ortogonalitet ved skalarprodukt	321

A.11	Vinkelen mellom to vektorer med numpy	322
A.12	Parameterfremstilling gitt to punkter	322
A.13	Parameterfremstilling av kurve grafisk	323
B	Referanseprogrammer i R2	325
B.1	Konvertere fra grader til radianer	325
B.2	Konvertere fra radianer til grader	325
B.3	Vinkel i første omløp (grader)	325
B.4	Vinkel i første omløp (radianer)	326
B.5	Numerisk integrasjon med trigonometrisk funksjon	326
B.6	Numerisk integrasjon: omdreiningslegeme	327
B.7	Punkt inni kule	327
B.8	Skalarprodukt (prikkprodukt) i 3D	328
B.9	Vektorprodukt (kryssprodukt) i 3D	328
B.10	Lengden av en vektor	328
B.11	Volumprodukt	329
B.12	Avstand fra punkt til plan	329
B.13	Tegne retningsdiagram	330
B.14	Tegne omdreiningslegeme i 3D	331
C	Installering av Python-biblioteker	333
C.1	Generell framgangsmåte i terminal	333
C.2	Installere bibliotek gjennom Thonny	333
D	Nettressurser	335
D.1	Hovedsiden på GitHub	335
D.2	Finne løsninger	335
D.3	Finne csv-filer	335
D.4	Kartlegging	336
D.5	Ekstra stoff	336
D.6	Diskusjonsforumet	336
D.6.1	Velg og lese diskusjoner	336
D.6.2	Opprette diskusjon	336
D.6.3	Formatering i diskusjoner	338
D.7	Melde feil i boka	338
D.8	Feil eller forbedring i kode	339
E	Til Læreren	341
E.1	Innhold	341
E.2	Implementere programmering i undervisningen	341
E.3	Kort om Python	341
E.4	Fremdriftsplaner	342
E.4.1	Fremdriftsplan Vg1	342

E.4.2	Fremdriftsplan Vg2	342
E.4.3	Fremdriftsplan Vg3	342
E.5	Nivådifferensiering	343
E.6	Oppgavetyper: oversikt og analyse	343
E.6.1	Kode-rekkefølge	343
E.6.2	Kode med feil	344
E.6.3	Kodepuslespill	344
E.6.4	Algoritme på norsk	344
E.6.5	Skjelettkode	345
E.6.6	Tekst	345
E.7	Utvikling av programmeringskunnskap i fem faser	346
E.8	Opplæringens struktur: PRIMM	347
E.9	PRIMM-analyse: et konkret eksempel	348
Figurer		349
Tabeller		354
Python		355
Stikkordsregister		357
Bibliografi		368

DEL I

Programmering på Vg1

KAPITTEL 1

Skrive til skjerm

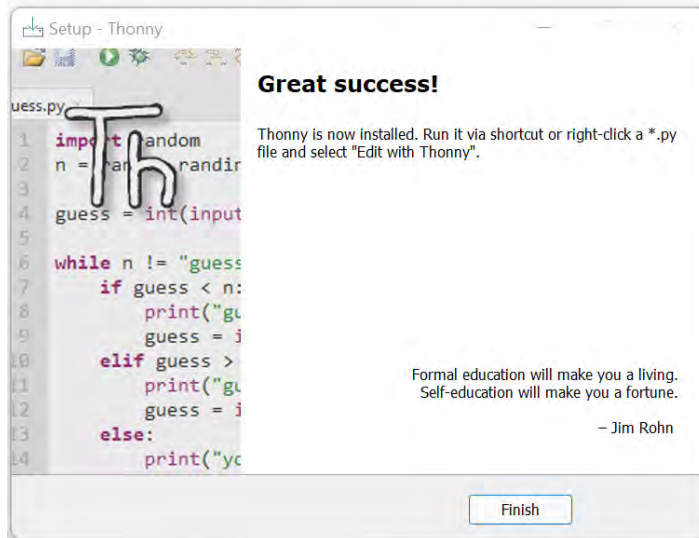
1.1 Nedlasting av Thonny

Figur 1.1: Nedlastingsvalg på nettsiden thonny.org.

Åpne nettsiden thonny.org. Du vil se nedlastingsalternativene øverst på nettsiden, som illustrert i figur 1.1. Velg versjonen som er kompatibel med ditt operativsystem (Windows, Mac eller Linux), og vent på at nedlastingen fullføres.

1.2 Installasjon av Thonny

Figur 1.2: Installasjonen er ferdig.

Åpne den nedlastede installasjonsfilen. Følg veiviseren ved å klikke på **Next** flere ganger. Klikk deretter på **Install** for å igangsette installasjonen. Klikk på **Finish** etter at installasjonen er fullført. Se figur 1.2.

1.3 Skriv ut «Hallo, Norge»

(0103_hallo.py)

Du skal nå få datamaskinen til å skrive ut teksten `Hallo, Norge` til skjermen.

- Åpne programmet Thonny.
- Skriv koden `print("Hallo, Norge")` i den øvre delen av Thonny. Se figur 1.3.

Figur 1.3: Første program i Thonny.

Det er vanlig å gjøre feil når man programmerer. La oss se på noen typiske feil:

<code>print"Hallo, Norge")</code>	<code>pritrn("Hallo, Norge")</code>	<code>print(Hallo, Norge)</code>
<code>print("Hallo, Norge')</code>	<code>Print("Hallo, Norge")</code>	<code>print("Hallo, Norge)</code>

Insektet symboliserer at det er feil («bugs») i koden.

- Bestem feilen i hver av kodelinjene ovenfor.
- Rett eventuelle feil i koden din.
- Fra menyen velg `File > Save as...`, og lagre som «0103_hallo.py».
- Klikk på for å kjøre programmet. Nå bør teksten `Hallo, Norge` vises i den delen av Thonny som kalles Shell. Se figur 1.3.

Gratulerer! Du har nå laget bokas første Python-program.

Boka legger opp til bruk av Thonny som Python-editor, men du står selvsagt fritt til å velge andre programmer som for eksempel «Visual Studio Code» eller «Spyder».

1.4 Skrive ut et dikt

(0104_dikt.py)

```

1 print("Likevel rommer det")
2 print("")
3 print("hele evigheten.")

```

Python-kommandoen `print` skriver ut tekst eller verdier til skjermen.

- Les koden ovenfor, og gjett på resultatet.
- Lag en ny fil ved å klikke på , eller velg **File** > **New** fra menyen.
- Skriv av koden, lagre som «0104_dikt.py» og klikk på for å kjøre programmet.
- La kodelinjene 1 og 2 bytte plass. Gjett på resultatet, før du kjører programmet.
- Legg til kodelinja `print("Nå.")` nederst i koden.
- Legg til kodelinja `print("Et meget lite ord")`.

```

Nå.

Et meget lite ord.
Nå.
Likevel rommer det
hele evigheten.

```

- Skriv ferdig koden slik at resultatet blir som vist ovenfor.¹

Figur 1.4: Hans Børli's poetiske verden: Hytte i skogen.

¹Dikt av Hans Børli.[1]

1.5 Regne med Python

(0105_regne.py)

```
1 print(3 + 4)
2 print("3 + 4")
```

Python kan utføre regneoperasjoner for deg.

- Les koden ovenfor, og gjett på resultatet.
- Lag en ny fil ved å klikke på , eller velg **File** > **New** fra menyen.
- Skriv av koden, lagre som «0105_regne.py» og kjør programmet.
- Legg til kodelinja `print(12 - 4*2)`.
- Legg til kodelinja `print("12 - 4*2")`. Gjett på resultatet, før du kjører programmet.
- Legg til den riktige kodelinja som regner ut $100 - 25 \div 3$, og skriver svaret til skjermen:

```
100 - 25/3          print(100 - 25/3)          print("100 - 25/3")
```

- Les koden nedenfor, og gjett på resultatet.

```
print("(10-3/6) * 2 =")
print((10-3/6) * 2)
```

- Legg til kodelinjene ovenfor, og kjør programmet.
- Legg til kode som regner ut og skriver ut svaret på regnestykkene $2 \cdot 5 - 10$ og $(20 - 3 \div 12) \cdot (2 + 4 \cdot 21)$. Resultatet av dette skal være slik:

```
2*5 - 10 =
0
(20 - 3/12) * (2 + 4*21) =
1698.5
```


Figur 1.5: Snart snakker du pythonsk.

1.6 Potenser

(0106_potenser.py)

```
1 print(2*3)
2 print(2**3)
3 print(2*4)
4 print(2**4)
```

En potens, som for eksempel $2^4 = \overbrace{2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2}^4 = 16$, skrives i Python som `2**4`.

- Les koden ovenfor, og gjett på resultatet.
- Lag en ny fil ved å klikke på , eller velg **File** > **New** fra menyen.
- Skriv av koden, lagre som «0106_potenser.py» og kjør programmet.
- Endre kodelinje 2 til `print(2**3*2)`. Gjett på resultatet, før du kjører programmet.
- Legg til en kodelinje for å regne ut 10^3 . Kontroller at svaret blir 1000.
- Endre kodelinje 4 til `print("2**4 =", 2**4)`.
- Legg til kodelinja nedenfor som gir resultatet `3**4 = 81`.

```
print("3**4 =", 3**4)      print(3**4)
print("3*4 =", 3**4)      print("3**4=", 3**4)
```

- Utvid programmet slik at det regner ut $4^5 - 3^6$ og resultatet presenteres slik:

```
4**5 - 3**6 = 295
```


Figur 1.6: Å regne på gamlemåten.

1.7 Kvadratrøtter

(0107_rotter.py)

```
1 import math
2 print(math.sqrt(4))
3 print(math.sqrt(25))
```

Koden `math.sqrt(25)` regner ut kvadratroten til 25, det vil si $\sqrt{25} = 5$.

- Les koden ovenfor, og gjett på resultatet.
- Lag en ny fil ved å klikke på , eller velg **File** **>** **New** fra menyen.
- Skriv av koden, lagre som «0107_rotter.py» og kjør programmet.
- Endre på kodelinje 3 for å regne ut $\sqrt{36}$.
- Legg til den korrekte av kodelinjene nedenfor som regner ut $\sqrt{125 - 25} \cdot 2$.

```
print(math.sqrt(125-25)**2)
```

```
print(math.sqrt(125-25)*2)
```

```
print(math.Sqrt(125-25)*2)
```

```
print(math:sqrt(125-25)*2)
```

Resultatet av kodelinja skal bli `20.0`.

I matematikken på VGS lærer du at det ikke er mulig å ta kvadratroten til et negativt tall. For eksempel finnes ikke tallet $\sqrt{-5}$.

- Legg til kode for å regne ut $\sqrt{-5}$. Undersøk hva slags feilmelding du får. Endre deretter tallet -5 til 5 , for å unngå feilmeldingen.
- Legg til kodelinja nedenfor. Gjett på resultatet, før du kjører programmet.

```
print("Kvadratroten til 144 er", math.sqrt(144))
```

- Fullfør programmet slik at det regner ut stykkene nedenfor, og skriver svarene på skjermen. Resultatet skal være som vist til høyre.

(i) $\sqrt{1234 \cdot 5}$

78.54934754662193

(ii) $\frac{\sqrt{6^2 + 8^2}}{2}$

5.0

For å få større knapper i Thonny, velg **Tools** **>** **Options...** **>** **General** **>** **UI scaling factor** i menyen. Sett «UI scaling factor» til for eksempel 2,5, og start Thonny på nytt.

1.8 Oppsummering kapittel 1

I dette kapitlet lærte du å bruke `print` -kommandoen til å skrive ut tekst og utføre regneoperasjoner.

Utskrift av tekst

<code>print("Hei")</code>	Hei
<code>print("")</code>	
<code>print("på deg.")</code>	på deg.

Regneoperasjoner

<code>print("5*3 + 4")</code>	5*3 + 4
<code>print(5*3 + 4)</code>	19
<code>print(3**2 - 10/2)</code>	4.0
<code>print("3/4 = ", 3/4)</code>	3/4 = 0.75

Kvadratrot

<pre>import math print(math.sqrt(9)) print("Kvadratroten til 120 er", math.sqrt(120))</pre>	
3.0	
Kvadratroten til 120 er 10.954451150103322	

Feilsøking

<code>Print(5+3*4)</code>	<code>NameError: name 'Print' is not defined</code>
---------------------------	---

Python gjenkjenner ikke `Print` som en gyldig kommando fordi den er skrevet med stor P.

Perfeksjon

For at et Python-program skal kjøre som normalt, må det være helt feilfritt!

1.9 Oppgaver

Oppgave 1.1A

(opg_0101A.py)


```
Print("Mount Everest")
print(er verdens høyeste)
print"fjell.")
```

Skriv av koden, og rett opp feilene slik at programmet kjører uten feilmelding.

Oppgave 1.2A

(opg_0102A.py)

```
print("Elon Musk")
...
...
```

```
Elon Musk
er
rik.
```

Skriv ferdig koden slik at den produserer det angitte resultatet.

Oppgave 1.3A

(opg_0103A.py)

```
7.0
12
4
0
```

```
print(3*4)      print(100-99-1)
print(42/7 + 1) print(7*4-6*4)
```

Sett sammen kodelinjene i riktig rekkefølge slik at resultatet av programmet blir som vist ovenfor.

Oppgave 1.4A

(opg_0104A.py)

Lag et program som regner ut stykkene nedenfor, og skriver ut svarene.

- (i) $10 \cdot 3 - 7$ (ii) $(20 - 8 \div 2) \cdot 2$
(iii) $3^5 + 2^{10}$ (iv) 10^{46-7^2}

Oppgave 1.5A

(opg_0105A.py)

Lag et program som regner ut $\frac{123 \cdot 234}{321 \cdot 432}$. Resultatet skal vises som følger:

```
(123*234) / (321*432) = ...
```

1. Skrive til skjerm

Oppgave 1.6B

(opg_0106B.py)

Lag et program som regner ut $\sqrt{3^2+4^2}$ og $\sqrt{\left(\frac{1}{2}\right)^{-8}}$.

Oppgave 1.7B

(opg_0107B.py)

I matematikk tar vi også i bruk tredjerot, fjerderot og så videre, i tillegg til kvadratrot. Følgende sammenhenger gjelder:

$$\sqrt{16} = 16^{1/2} = 4$$

$$\sqrt[3]{27} = 27^{1/3} = 3$$

$$\sqrt[4]{16} = 16^{1/4} = 2$$

Bruk dette til å lage et program som regner ut følgende, uten bruk av `math.sqrt` :

(i) $\sqrt{16}$

(ii) $\sqrt[4]{16}$

(iii) $\sqrt[3]{1337}$

(iv) $\sqrt[5]{-1024}$

Oppgave 1.8B

(opg_0108B.py)

```
1 print(f"2*5 = {2*5} og 2**5 = {2**5}")
2 ...
3 ...
```

2*5 = 10 og 2**5 = 32
10/5 = 2.0 og 10-5 = 2
10**5-9**5 = 40951

Bruk av `print(f"...")` lar oss kombinere tekst med utregning av matematiske uttrykk. Uttrykket vi ønsker å regne ut plasseres inni `{...}`. Skriv ferdig koden ovenfor slik at du får resultatet til høyre. Bruk tilsvarende format som på den første kodelinja.

Oppgave 1.9B

(opg_0109B.py)

```
1 print(f"Tallet er 123.4726")
2 print(f"1 desimal {123.4726:.1f}")
3 print(f"3 desimaler {123.4726:.3f}")
```

Tallet er 123.4726
1 desimal: 123.5
3 desimaler: 123.473

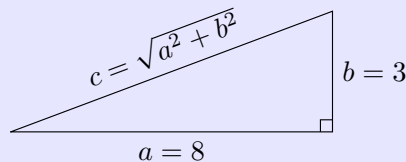
Koden ovenfor viser hvordan vi kan runde av desimaltall. En skulptur er kjøpt for 5000 kr, og verdien øker med 8 % årlig. Etter x år vil verdien være $5000 \cdot 1,08^x$. Lag et program som regner ut verdien hvert år de tre første årene. Presenter resultatet med 2 desimaler slik:

Etter 1 år: ... kr
Etter 2 år: ... kr
Etter 3 år: 6298.56 kr

Oppgave 1.10B 1T

(opg_0110B.py)

En rettvinklet trekant har sider $a = 4$, $b = 8$ og c er den lengste siden (hypotenus). Ifølge Pytagoras' setning er $a^2 + b^2 = c^2$. Figur 1.7 viser formelen for c .

Figur 1.7: Rettvinklet trekant. Ukjent c .

Lag et program som regner ut og skriver ut c med 3 desimaler. Se oppgave 1.9 for hvordan du runder av til 3 desimaler i utskriften.

Oppgave 1.11B 1T

(opg_0111B.py)

```
1 import math
2 print(math.pi)
```

Volumet av en kule med radius r er gitt ved

$$V = \frac{4\pi r^3}{3}$$

Ta utgangspunkt i koden ovenfor, og bruk `math.pi` til å beregne volumet av en kule med radius 2,84 m. Avrund svaret til 3 desimaler. Resultatet skal være:

Volumet av en kule med radius 2,84 m:
95.950 kubikkmeter

Oppgave 1.12S

(opg_0112S.py)

Du kan bruke Unicode for å produsere mer estetisk tiltalende utskrift i Python. For å skrive ut 3^2 , må du skrive `print(u"3\u00b2")`, der `\u00b2` er unicode-tallet for ^{2} . Merk at `print`-kommandoen må begynne slik: `print(u"...")`. Finn flere unicode-tall på nettsiden <https://unicode-table.com/en/sets/superscript-and-subscript-letters/>, og lag et program som skriver ut følgende:

$10^4 + 5^{2+6-9}$

DEL II

Programmering på Vg2

KAPITTEL 8

Logaritmer og likninger

8.1 Utregninger med naturlige logaritmer (0801_natlog.py)

```
1 import numpy
2
3 e = numpy.e # Eulers tall
4 ln = numpy.log # Naturlig logaritme
5 print(e)
6 print(ln(e))
```

Vi skal benytte oss av biblioteket *numpy* til å utføre beregninger med logaritmer.

- a) Les koden ovenfor, og gjett på resultatet.
- b) Skriv av koden, lagre som «0801_natlog.py» og kjør programmet.

Dersom du får en feilmelding ved kjøring av programmet, er det mulig at *numpy* ikke er installert. Se side 333 for en gjennomgang av installeringen.

- c) Legg til kodelinja `print(ln(e**3))` for å regne ut $\ln e^3$.

For å vise både uttrykket og svaret, kan vi bruke formen `print(f"{...} = ")`.

- d) Endre kodelinje 5-7 slik:

```
ln = numpy.log
print(f"{e} = ")
print(f"{ln(e)} = ")
print(f"{ln(e**3)} = ")
```

- e) Legg til en kodelinje for å regne ut $\ln e^6$.
- f) Legg til kodelinja `print(ln(e**(-2)))` for å regne ut $\ln e^{-2}$.
- g) Legg til en kodelinje for å regne ut $\ln e^{-9}$.

Kodelinja `print(ln(15+3**5)-e**2)` regner ut $\ln(15 + 3^5) - e^2$.

- h) Legg til kode som regner ut $2^3 - \ln(e^4 + 50)$.

8.2 Utregninger med tierlogaritmer

(0802_tierlog.py)

```
1 import numpy
2
3 lg = numpy.log10
4 print(lg(100))
```

Vi kan beregne tierlogaritmer ved hjelp av numpy sin `log10`-kommando. I koden ovenfor har vi lagret denne kommandoen ved navnet `lg`.

- a) Les koden ovenfor, og gjett på resultatet.
- b) Skriv av koden, lagre som «0802_tierlog.py» og kjør programmet.
- c) Legg til kodelinja `print(lg(10**4))` for å regne ut $\lg 10^4$.

```
1 import numpy as np
2
3 lg = np.log10
4 print(lg(100))
```

Ved å legge til koden `as np` på den første kodelinja, kan vi bruke `np` i stedet for `numpy` videre i koden.

- d) Endre koden som vist ovenfor.
- e) Legg til kodelinja `print(10**(lg(0.5)))` for å regne ut $10^{\lg 0.5}$.
- f) Legg til en kodelinje for å regne ut $10^{\lg 23}$.
- g) Legg til kodelinja `print(f"{lg(3*4)} = ")` for både å vise regnestykket og å vise svaret.
- h) Legg til en kodelinje for å regne ut $\lg 3 + \lg 4$. Resultatet skal se slik ut:

```
lg(3) + lg(4) = 1.0791812460476249
```

Sammenlign svaret med g).

- i) Bruk en `for`-løkke for å regne ut $\lg 10^i$ der $i \in \{-3, -2, -1, 0, 1, 2, 3\}$. Nøyaktig to av følgende kodelinjer er nødvendige for å få til dette:

```
print(lg(10**i))      for i in range(-3, 4):
print(lg(i**10))      print(lg(i))
```

DEL III

Programmering på Vg3

KAPITTEL 13

Tallfølger og rekker

13.1 Tallfølger

(1301_folger.py)

```
1 a = 3
2 print(a)
3 a = a + 4
4 print(a)
5 a = a + 4
6 print(a)
```

Vi begynner med å lage et program for å utforske tallfølgen $\{a_n\} = \{3, 7, 11, \dots\}$.

- Les koden ovenfor, og gjett på resultatet.
- Skriv av koden, lagre som «1301_folger.py» og kjør programmet.

Vi bruker `for` - eller `while` -løkker for å gjenta kodelinjer.

- Endre koden som vist nedenfor.

```
1 a = 3
2 for i in range(2):
3     print(a)
4     a = a + 4
5 print(a)
```

- Endre `print` -kommandoene inni `for` -løkka til `print(a, end=" ", " ")`.
- Endre koden slik at resultatet blir som vist nedenfor.

```
3, 7, 11, 15, 19
```


Du trenger bare å endre antall gjentakelser av `for` -løkka.

- Endre koden slik at resultatet blir som vist nedenfor.

```
3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39, 43, 47, 51, 55, 59, 63,
67, 71, 75, 79, 83, 87, 91, 95, 99, 103, 107, 111, 115, 119,
123, 127, 131, 135, 139, 143, 147, 151, 155, 159, 163, 167,
171, 175, 179, 183, 187, 191, 195, 199, 203, 207
```

13.3 Aritmetisk rekke: rekursivt

(1303_arit1.py)

```

1 a = 4
2 for i in range(5):
3     print(a)
4     a += 3

```

Vi skal utforske *aritmatiske* tallfølger som for eksempel 4, 7, 10, 13, ..., men denne gangen er vi interessert i summen av tallene. Da uttrykker vi tallfølgen som en *rekke*:

$$4 + 7 + 10 + 13 + \dots$$

- Les koden ovenfor, og gjett på resultatet.
- Skriv av koden, lagre som «1303_arit1.py» og kjør programmet.
- Endre `print`-kommandoen til `print(a, end=" ")`.
- Endre `for`-løkka slik at resultatet blir 4 7 10 13 16 19 22.
- Endre koden slik at resultatet blir 2 5 8 11 14 17 20.
- Endre koden slik at resultatet blir 2 10 18 26 34 42 50.
- Legg til følgende kodelinjer på riktig plass slik at du beregner summen $2 + 10 + 18 + 26 + 34 + 42 + 50$:

```

summ = a
print(f"Summen er {summ}") summ += a

```

Bare én av kodelinjene skal plasseres inni `for`-løkka. Kontroller at resultatet blir Summen er 182.

- Endre koden slik at du beregner summen:

$$2 + 10 + 18 + \dots + 186$$

Figur 13.1: Trapper til himmelriket. Fantasi.

Tillegg

TILLEGG A

Referanseprogrammer i R1

A.1 Tegne grafen til den omvendte funksjonen

```
1 import numpy as np
2 import matplotlib.pyplot as plt
3
4 x = np.linspace(-2, 6, 400)
5 f = 4*x - 2
6
7 plt.plot(x, f, label='f(x)')
8 plt.plot(f, x, label='Invers av f(x)')
9 plt.legend()
10 plt.grid(True)
11 plt.show()
```

Programmet tegner grafen til $f(x) = 4x - 2$ for $x \in [-2, 6]$ sammen med den omvendte funksjonen til f .

A.2 Undersøke om to vektorer er like

```
1 u = (3, 5) # Eller u = [3, 5]
2 v = (3, 5) # Eller v = [3, 5]
3 if u == v:
4     print("u er lik v")
```

Programmet lagrer vektorene $\vec{u} = [3, 5]$ og $\vec{v} = [3, 5]$ og undersøker om de er like.

A.3 Lengden av vektorer

```
1 u = (3, -4)
2 lengde = (u[0]**2 + u[1]**2) ** 0.5
3 print(f"Lengden av vektoren {u} er {lengde:.2f}")
```

Programmet bruker Pytagoras' setning til å beregne lengden av vektoren $\vec{u} = [3, -4]$.

TILLEGG *B*

Referanseprogrammer i R2

B.1 Konvertere fra grader til radianer

```
1 import numpy as np
2
3 grader = 360
4 radianer = np.radians(grader)
5
6 print(f"{grader} grader er lik {radianer:.2f} radianer.")
7 # 6.28 radianer
```

Programmet konverterer fra 360° til radianer, og bekrefter at det blir $2\pi \approx 6,28$.

B.2 Konvertere fra radianer til grader

```
1 import numpy as np
2
3 radianer = np.pi / 2
4 grader = np.degrees(radianer)
5
6 print(f"{radianer:.2f} radianer er lik {grader} grader.")
7 # 90.0 grader
```

Programmet konverterer fra $\pi/2$ radianer til grader.

B.3 Vinkel i første omløp (grader)

```
1 import numpy as np
2
3 v_grader = 1500
4 v_1omlop = v_grader % 360
5 print(v_1omlop) # 60
```

Programmet bestemmer vinkelen $v = 1500^\circ$ i første omløp ved å bruke modulooperatoren `%` (som gir resten i en divisjon).

TILLEGG E

Til Læreren

E.1 Innhold

I dette tillegg finnes informasjon som er spesielt nyttig for matematikklærere.

E.2 Implementere programmering i undervisningen

«Hvordan implementerer jeg programmering i matematikkundervisningen?», og «hvordan finner jeg tid til det?» Begge spørsmålene er høyst aktuelle. Her er noen tips til implementering og tidsbruk:

- **Variasjon:** Når du merker at elevene har behov for variasjon, for eksempel etter en lengre oppgaveøkt, kan du la elevene programmere 15 til 30 minutter.
- **Lekse:** Innlæringsdelen i Kaares kokebok er laget for at flest mulig skal kunne følge den med minimal lærerveiledning. Den egner seg derfor godt som hjemmearbeid.
- **Tidsbruk:** Et ukentlig tidsbruk på mellom 15 og 30 minutter (inkludert lekser) skal gi god margin til å komme gjennom kapitlene i god tid før standpunkt/eksamen til våren, både for Vg1, Vg2 og Vg3. Vi anbefaler en jevnlig ukentlig dose, framfor sporadiske heldagsøkter.
- **Nytt stoff:** Når elevene begynner med et nytt kapittel i Kaares kokebok, anbefaler vi at dette skjer i klasserommet. Da får vi muligheter til å rydde opp i typiske feil eller misforståelser tidlig, i stedet for at elevene sitter hjemme og ikke kommer noen vei. Det er opp til læreren om han ønsker å gjennomgå noe felles, eller bare be elevene gjøre for eksempel 2.1-2.3 og deretter gå rundt og hjelpe elevene.

E.3 Kort om Python

Python er et programmeringsspråk skapt av Guido van Rossum i 1991. Python er et av de mest populære språkene for programmering i realfag på universiteter og høyskoler. Den enkle syntaksen gjør språket enkelt å lese og forstå, og dermed velegnet for nybegynnere.

E.4 Fremdriftsplaner

Her kommer forslag til fremdriftsplaner i Vg1, Vg2 og Vg3. Planene forutsetter et ukentlig tidsbruk på mellom 15 til 30 minutter.

E.4.1 Fremdriftsplan Vg1

Måned	Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mars	April
Kapitler	1, 2	2, 3	3, 4	4, 5	5, 6	6, 7	7	rep.

Tabell E.1: Fremdriftsplan Vg1.

E.4.2 Fremdriftsplan Vg2

Måned	Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mars	April
Kapitler	8	8, 9	9, 10	10, 11	11	12	12	rep.

Tabell E.2: Fremdriftsplan Vg2 S1.

For R1 er ikke kapittel 11 om sannsynlighet relevant. I denne perioden kan R1-klasser bruke tid på referanseprogrammene til R1 på side 319.

E.4.3 Fremdriftsplan Vg3

Måned	Sep	Okt	Nov	Des	Jan	Feb	Mars	April
Kapitler	13	13, 14	14	14, 15	15	16	16	rep.

Tabell E.3: Fremdriftsplan Vg3 S2.

For R2 er ikke kapitlene 15 og 16 om sannsynlighet relevante. I denne perioden kan R2-klasser bruke tid på referanseprogrammene til R2 på side 325. Enkelte elever kan utfordres med å tegne Riemann-summer med matplotlib. Dette kapitlet finnes blant våre nettressurser på github.com/jdforlag/kaares_kokebok_vgs i mappen tillegg. På samme sted ligger et hefte om symbolske beregninger med sympy: De mest ivrige elevene kan lære seg å bruke sympy for å utføre algebraiske manipulasjoner, regne med symboler, og regne eksakt.

E.5 Nivådifferensiering

Boka er bygget opp for å gjøre nivådifferensiering enkelt. Her kommer et konkret eksempel der vi ser på fire ulike kompetansenivåer.

Kompetansenivå	Aktuelt kapittelinnhold
Lavt	Det meste av innlæringsdelen og de 2-3 enkleste A-oppgavene.
Middels	Hele innlæringsdelen, de fleste A-oppgaver og en B-oppgave eller to etter behov.
Høyt	Hele innlæringsdelen, kan hoppe over A-oppgaver som er for enkle og fokusere på å gjøre B-oppgaver.
Ekstra høyt	Hele innlæringsdelen, men for mange elever på dette nivået vil det være tilstrekkelig å bla gjennom den. Eleven går snarest mulig i gang med B- og S-oppgaver.

Tabell E.4: Kompetansenivåer og aktuelt kapittelinnhold.

E.6 Oppgavetyper: oversikt og analyse

De forskjellige oppgavetyperne i boka fungerer ikke bare som variasjon. De øver spesifikke ferdigheter. Her følger en oversikt over oppgavetyperne med eksempler.

E.6.1 Kode-rekkefølge

```
else:
    print("Ikke like")
```

```
kast2 = random.randint(1, 6)
```

```
import random
```

```
if kast1 == kast2:
    print("Like")
```

```
kast1 = random.randint(1, 6)
```

```
print(kast1, kast2)
```

Sett sammen kodebitene på riktig måte. Programmet skal kaste to terninger, skrive ut resultatet, og undersøke om terningene viser like mange øyne.

Oppgavetyperen gir eleven all nødvendig kode for å løse oppgaven, men delt opp i flere kodebiter. Ferdigheten ligger i det å plassere kodebitene på rett måte. Denne oppgavetyperen frigjør eleven fra å huske riktig Python-syntaks, og gir eleven muligheten til å tenke rent algoritmisk.

E.6.2 Kode med feil


```
For i in range(5, 9)
    print(i)
```

Rett alle feilene i koden slik at programmet fungerer.

Oppgavetypen gir eleven algoritmen i programmet. Oppgaven tester dermed elevenes kunnskap om Python-syntaks.

E.6.3 Kodepuslespill

```
1 def h(x):
2     return -3*x + 4
3
4 x_verdi = int(input(...))
5 y_verdi = ...
6 print(f"h({x_verdi}) = {...}")
```

y_verdi

"Oppgi en x-verdi"

h(x_verdi)

Lag et program der brukeren kan skrive inn en x -verdi når programmet kjører, og få regnet ut funksjonsverdien til $h(x) = -3 \cdot x + 4$. Skriv av koden, og plasser kodebitene til høyre på rett plass der det mangler kode (...).

Oppgavetypen gir eleven all nødvendig kode, men kravet om å flette kodebitene sammen på denne måten krever både syntaktiske og logiske ferdigheter.

E.6.4 Algoritme på norsk

```
Definer funksjonen  $g(x) = x - 5$ 
Gi a verdien -1
Så lenge  $g(a) < 0$ :
    Øk a med 1
Skriv ut verdien til a
```

Gitt funksjonen $g(x) = x - 5$. Vi vet at $g(-1)$ er negativ og at g vokser. Lag et program som finner nullpunktet, ved å følge algoritmen ovenfor.

Oppgavetypen gir eleven hele algoritmen som er nødvendig for å løse problemet. Oppgaven tester dermed elevens ferdigheter med Python.

E.6.5 Skjelettkode

```

1  tall = int(input(...))
2  printall = True
3  for deletall in range(2, tall):
4      # Hvis tall kan deles på deletall
5      # Sett printall til False
6      # Avslutt løkka
7  if printall:
8      # Skriv ut tallet er et printall
9  else:
10     # Skriv ut tallet ikke er et printall

```

Lag et program der brukeren kan skrive inn et positivt heltall større enn 2, og få vite om tallet er et printall eller ikke. Bruk den halvferdige koden og skriv den ferdig.

Opgavetyper gir elevene algoritmen i form av en ferdig programstruktur, også kalt skjelettkode. Ferdigheten tester både Python-syntaks og logikk; for eksempel å finne ut av hvordan «Hvis tall kan deles på deletall» skal løses i Python.

E.6.6 Tekst

Gitt funksjonen

$$f(x) = \frac{2x-3}{4-x}, \quad D_f = \langle 4, \infty \rangle$$

Skriv et program som undersøker hva som skjer med f når x går mot uendelig. I praksis kan du gjøre dette ved skrive ut $f(5), f(10), f(20), f(40)$ og så videre. Begynn med 10 iterasjoner i løkka, øk deretter til 60. Resultatet skal være:

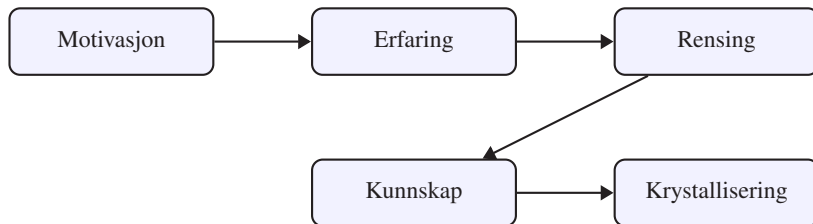
```

-7.0
-2.8333333333333335
-2.3125
...

```

Opgavetyper gir eleven minimalt eller ingen hjelp med hverken algoritme eller Python-syntaks. Eleven får dermed prøvd sine ferdigheter i både algoritmisk tenkning og sin evne til å produsere egen kode.

E.7 Utvikling av programmeringskunnskap i fem faser

Figur E.1: Programmeringskunnskap i fem faser.

Utviklingen av kunnskap i programmering kan deles inn i fem faser.

Den første fasen, betegnet som *motivasjon*, understreker betydningen av elevens engasjement i tilegnelsen av ny kunnskap. Dersom den nye kunnskapen for eksempel er «løkker», kan læreren først, til elevenes sunne frustrasjon, be dem om å skrive ut «Hei» 1000 ganger ved hjelp av like mange kodelinjer. Da vil motivasjonen for forenkling i form av løkker komme naturlig.

Den andre fasen, *erfaring*, innebærer å la elevene få utforske den nye kunnskapen og bli kjent med den gjennom å gjøre en rekke enkle oppgaver. Elevene dykker altså dypere inn i emnet og utvikler en aktiv søken etter forståelse.

I den neste fasen, *rensing*, skal elevene få mulighet til å rydde opp i eventuelle misoppfatninger, og generalisere de nye erfaringene. Nivået på oppgavene er noe høyere.

Når fasen med rensing er gjennomført, har eleven tilegnet seg ny *kunnskap*. Den nye forståelsen er nå forankret på en solid grunnmur.

I den siste fasen, *krystallisering*, skal elevene anvende kunnskapen til å løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Oppgavenes vanskegrad er høy, og den tidligere kunnskapen blir utfordret og utvidet, idet elevene navigerer gjennom komplekse problemstillinger.¹

Opplæringen i Kaars kokebok er utformet etter mønster av og i tråd med disse fasene.

¹Salanci, *Didactics of Programming* [10]

E.8 Opplæringens struktur: PRIMM

Denne boka følger en strukturert tilnærming til opplæring i programmering. Strukturens kortform kalles *PRIMM*² og er som følger:

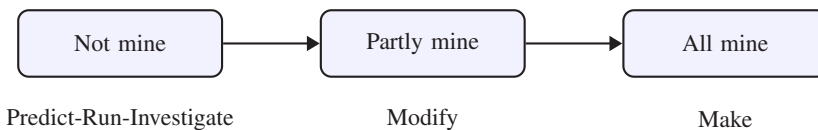
Predict (forutsi). Les koden, og forsøk å forutsi hva som blir resultatet. Dette steget er godt egnet for diskusjon i par eller i små grupper.

Run (kjør). Skriv av koden, og kjør programmet. Eleven skal forklare eventuelle avvik mellom forventet resultat, og det faktiske resultatet.

Investigate (undersøk). Gjør små endringer i koden som for eksempel å endre noen verdier eller endre rekkefølgen på kodelinjene. Fortsett med å forutsi hva som vil skje, og kjør deretter programmet på nytt.

Modify (endre). Gjør større endringer i koden. Utvid programmet eller lag et liknende program som bygger på dette. Du er nå på vei til å gjøre programmet til ditt eget.

Make (lag). Lag ditt helt eget program.

Figur E.2: PRIMM-diagram.

PRIMM-diagrammet³ ovenfor viser hvordan elever jobber seg gjennom tre kompetansenivåer i programmering. Først bruker de et program som ikke er deres, leser koden og tester programmet. Deretter gjør de stadig større endringer i koden og lager et program som er delvis deres eget. Til sist skaper de et nytt program som er helt og holdent deres eget produkt. Dette er det høyeste kompetansenivået.

²Sentance, [Primm - a structured approach to teaching programming](#) [12]

³Sentance, [Exploring pedagogies for teaching programming in school](#) [11]

E.9 PRIMM-analyse: et konkret eksempel

Innlæringsdel

```
1 km = 3.8
2 print(f"Du løp {km} km.")
```

Kateryna vil lage et program hvor hun kan registrere distanse i kilometer og tid i timer, og få beregnet gjennomsnittsfarten i km/t og m/s.

- a) Les koden ovenfor, og gjett på resultatet. Predict
- b) Skriv av koden, og kjør programmet. Run
- c) Undersøk hva som skjer dersom du fjerner f-en slik:
`print("Du løp {km} km.")`. Investigate
- d) Angre endringen og endre tilbake til kodelinje 2 slik det står øverst på siden.
- e) Legg til følgende kodelinjer i riktig rekkefølge for å regne ut gjennomsnittsfarten i km/t. Modify

```
tid_min = 24                                print(f"Farten var {fart_kmt} km/t.")
tid_timer = tid_min / 60                    fart_kmt = km / tid_timer
```

- f) Legg til kode for å regne ut farten i m/s og lagre verdien i variabelen `fart_mps`. Bruk at 1 m/s er 3,6 km/h. Modify
- g) Skriv ut farten i m/s på samme måte som vi skrev ut farten i km/t. Modify

Oppgave

En kjole koster ordinært 499 kr. Nå selges den med 149 kr avslag. Lag et program som beregner den nye prisen, og skriver den ut. Du må bruke variablene `pris`, `avslag` og `ny_pris` i løsningen. Make

Eksempelen viser hvordan opplæringen i variabler er strukturert etter PRIMM. I denne boka leder innlæringsdelen eleven frem til nivået «Modify», mens det høyeste nivået «Make» fanges opp i oppgavedelen.

Python

", 4
""", 92, 154, 224, 297
*, 6, 58, 72, 75, 77
**, 7, 92
*_, 17, 21
+, 6, 57
+_, 17, 21, 74
-, 6, 57
-_, 17, 21
/, 6, 19, 58
//, 19, 21, 25, 60
/_, 17, 21
:, 11, 32, 55, 89, 98
::, 32
<, 47, 60
=, 21, 89
==, 40, 41, 49, 319
>, 39, 46
>=, 44, 48, 74
[], 71, 75, 77
#, 25, 44
%, 20, 21, 25
_, 48, 60, 238, 250, 280
\n, 269

abs, 123, 168, 265
alpha, 292
alternative, 299
and, 49, 174
append, 72, 77

binom, 270
BinomTestResult, 299
bins, 281, 291
break, 84, 247, 273, 309

cmf, 271, 277

color, 140, 291
combinations, 190
curve_fit, Se scipy

data, Se pd
def, 89, 93, 98
density, 291
describe, 301

edgecolor, 291
elif, 42, 49
else, 41, 42, 49
end, 56, 63, 217
endpoint, 251

f", 11, 15, 21, 31, 89
False, 45, 49
figsize, 137
for, 55, 63, 74, 82, 90
from, 106, 131, 169

head, 195, 301, 303

if, 39, 49, 74
import, 8, 25, 40, 96
in, 74, 82
index, 190
inf, 151
input, 27, 82
int, 29, 62, 82
it, 190
itertools, 190

join, 84

label, 139
legend, 139
len, 73, 77
lg, Se np
list, 81

ln, Se numpy
loc, 289

map, 84
math
    cos, 112
    pi, 12, 25, 112
    sin, 80
    sqrt, 8, 9, 11, 26
matplotlib, 97
    pyplot, Se plt
max, 75, 77, 84, 199
mean, 301
min, 26, 77, 199

NameError, 9
np, 96, 106
    arange, 96, 138, 193, 327
    arccos, 322
    array, 329
    cos, 327
    cross, 328
    degrees, 322
    dot, 322
    e, 115
    linalg
        norm, 322
    linspace, 141, 142, 198
    log, 115, 142
    log10, 116, 201
    mean, 288
    meshgrid, 330
    poly1d, 199
    polyfit, 198
    random

Stikkordsregister

A

1984, 72
3D, 328
Aaliyah, 73
ABC, 177
Adam, 167
addisjon, 56, 57
addsub1, 56
addsub2, 57
agn, 45
agurk, 190
akselerasjon, 37
aksenavn, 135
aksjefond, 168
aksjeselskap, 175
alder, 34, 303
algebra, 25
algebraisk, 154
algoritme, 18, 23, 24, 68,
76, 91, 111,
158, 224, 229,
246, 313
halvering, 120
Ali, 71
alternativ form, 204
Amalie, 76
analyse, 196
andregrad, 90
andregradsfunksjon, 146
andregradsmodell, 199
Animal Farm, 33
anklage, 315
anleggsvirksomhet, 146
anmeldelse, 136
anslå, 175
antall, 73
antiderivert, 258
appendpop, 72
arbeidsulykke, 146
areal, 18, 35, 81, 147
areal mellom, 248
areal under graf, 240
arit1, 219
arit2, 220
aritmikk, 6
aritmisk rekke, 219
asylmottak, 25
Athena, 299

Audi, 78
avdeling, 302
avfyre, Se kanon
avgift, 47
avslag, 23
avsløre, 62
avstand, 87
avtale, 65
avvik, 123
avvisning, 300

B

bacon, Se grisekjøt
bake, 19
bakeri, 198
bakken, 107
bakverk, Se bolle
ballistikk, Se kanon
bane, Se kanon
bank, 48
Banville, Se Havet
barn, 170, 181
batteri, 311
bedrift, 74, 94, 155
beep, 82
befolkningsutvikling, 213
befrukte, 270
behandlingsrom, 302
beherske, 87
beherskelse, 232
beholde, 300
beløp, 60
Bengt, 19
benk, 79
beregne, 6, 22
beregning, 32
Bergen, 303
Bernt, 48
berolige, 234
bestemme, 91
bestige, 281
besøkende, 79
betale, 34
betinget, 40
bevegelsestype, 54
bevoktet, 197
bibliotek, 8, 40, 96, 194
Big Pharma, 307

bil, 23, 39, 47, 78, 93, 289
billett, 44, 51, 52
bilverksted, 14
binom, 266
binomialkoeffisient, 270
binomisk, 176, 180, 277
binomkalk, 270
biologisk mann, 303
Birger, 315
Bjarne, 93
bjørk, 78
blakk, 279
blindtest, 315
blod, 92
blogg, 147
blueprint, 7
blyant, 7
Bo, 175
bok, 72, 272
bokklubb, 272
boks, 109, 291
bokstav, 77, 179
boliglån, 48
bolle, 19
kanel, 20
boller, 19
bom, 176, 279
boolsk, 45
bosted, 27
bot, Se fartsbot
bra, 42
bredde, 35
bruker, 27
brukertall, 78
bryllupspar, 304
bryte, 39, 289
brød, 198
brøk, 10, 26
bug, xv, 4, 55
bunnpunkt, 139
buss, 102
butikk, 184
byggevirksomhet, 146
bygård, 35
bææ, 15
bølge, 80
Børli, Se Hans Børli
Børli, Hans, 5